

IB: tvár inej Kolumbie

Ingrid Betancourt je na slobode. Žena, ktorá sa stala symbolom utrpenia, ale aj nesmierne silnej vôle. Ak môžeme súdiť podľa prvých dní po jej oslobodení, tú vôľu jej nezlomili. Ingrid Betancourt totiž bojuje ďalej.

Cynik by povedal, že roky strávené v reťaziach sa budú dobre vynímať v jej politickom životopise. Cynik by si však takú „kariérnu epizódku“ asi sotva vyskúšal a overil si, či mu pomôže v nejakých tých ďalších voľbách. Ale predsa len zostáva pravdou, že Ingrid Betancourt bola pôvodne političkou nevelikého a výhradne kolumbijského významu (hoci s prirodzenými nadštandardnými väzbami na Francúzsko) a dnes je známa na celom svete. Ani zd'aleka pritom nejde len o ňu. S jej osobou sa spájajú otázky, ktoré vystihujú osud mnohých dnešných štátov: Bojujú rebeli za sociálnu rovnosť, hoci aj neštandardnými metódami, alebo sú to jednoducho teroristi? Ako má vláda čeliť ich hrozbám? Je lepšie viesť s povstalcami dialóg, alebo ukázať tvrdosť?

.ako sa z outsiderky stala celebrita

Ivan Garcia je polovičný Slovák, sám seba však vníma najmä ako Kolumbijčana. Hoci momentálne pracuje pre českú odbočku nadnárodnej telekomunikačnej spoločnosti, dianie vo vlasti každodenne sleduje s napätím a očakávaním – ako všetci jeho krajanovia. Ingrid Betancourt si pamätá od chvíle, keď vstúpila do politiky a jej popularita nedosahovala ani zlomok tej terajšej. „Spočiatku bola úplný politický outsider,“ hovorí. „Nikto ju nebral ako reálnu alternatívu na post hlavy štátu.“ Určite však nikomu neprekážalo, že je z vyšších vrstiev. „V Kolumbii všetci prezidenti v dejinách pochádzajú z bohatých aristokratických rodín, aj súčasný prezident Álvaro Uribe...“ vysvetľuje Garcia.

Ingrid Betancourt je dcérou kolumbijskej političky Yolandy Pulecio a Gabriela Betancourta, bývalého kolumbijského ministra financií a diplomata. Narodila sa v kolumbijskej metropole Bogotá, ale prežila „medzinárodné detstvo“. So sestrou Astrid boli vychovávané v Paríži, navštevovali francúzsku súkromnú školu a súkromnú internátnu školu v Anglicku. Vyrastali v prostredí, kde bol vplyv, privilégiá, majetok a kontakty s významnými osobnosťami bežné. Ingrid vyštudovala Parížsky politologický inštitút a vydala sa za spolužiaka Fabricea Delloya, francúzskeho občana, takže sobášom získala občianstvo svojho milovaného Francúzska. Keďže jej manžel bol diplomatom, sťahovali sa po celom svete. V deväťdesiatych rokoch sa rozviedli a v roku 1997 sa Ingrid Betancourt vydala za Kolumbijčana Juana Carlosa Lecompta. Deti zostali bývať s Delloyom na Novom Zélande – aby ich neohrozovala politická aktivita matky, ktorá už vtedy v Kolumbii priťahovala aj vyhrážky.

Do politiky vstúpila Ingrid Betancourt v deväťdesiatych rokoch, a keďže nebola všeobecne populárna, usilovala sa pútať pozornosť, ako sa dalo. Pri prvej kampani jej aktivisti rozdávali kondómy – malo to symbolizovať, že jej zvolenie bude „ochranou proti korupcii“. V roku 1994 ju zvolili do parlamentu a v tom istom roku založila svoju prvú politickú stranu – ľavicové Partido verde de oxígeno. V roku 1998 sa stala senátorkou s najväčším počtom voličských hlasov, aký v tom roku získali kandidáti vo voľbách do senátu.

Na kolumbijskej scéne pretkanej škandálmi, korupciou a stykmi politikov s drogovými elitami nie sú vyhrážky, akým čelila Ingrid Betancourt, výnimočné. Osudnou sa jej stala až kampaň v roku 2002, keď sa rozhodla kandidovať na úrad prezidentky. Vtedy sa odobrala do tzv. demilitarizovanej zóny, kde sa mala stretnúť s rebelmi z organizácie FARC – Revolučných ozbrojených síl Kolumbie, zvanými aj Ľudová armáda. „Ľudia to vnímali nie ako hrdinstvo, ale ako hlúpu chybu,“ hovorí Ivan Garcia. „Jej podpora bola vtedy skoro nulová. Občania a ani vláda ju vtedy nebrali vážne, dôkazom je, že jej počas kandidatúry ani neposkytli ochranku.“ Aj pre nulovú podporu sa zrejme odhodlala na veľké riziko a vstúpila na územie, ktoré kontrolovala FARC. Vtedy ju aj jej blízku spolupracovníčku Claru Rojas

uniesli rebeli.

.partizáni či teroristi?

Marxistická guerilla, ktorú Kolumbia, USA, Kanada aj EÚ evidujú ako teroristickú skupinu, vznikla v šesťdesiatych rokoch ako ozbrojená odnož Komunistickej strany Kolumbie. FARC je myšlienkovým dieťaťom kubánskej revolúcie a počas celej svojej existencie sa tešila podpore Kuby aj iných krajín s marxistickými režimami. FARC chce cestou ozbrojenej revolúcie prevziať moc v Kolumbii. Jej prívrženci tvrdia, že je ochotná vstupovať do pokojného dialógu, zároveň však sama organizácia tvrdí, že ozbrojený boj proti vláde Kolumbie nikdy nepreruší.

FARC pôsobí zhruba na tretine kolumbijského územia, najmä v džungľových oblastiach a na úpäti Ánd. Pôvodne bola jej pozícia a ľudová podpora silnejšia, postupne však klesla. Zapríčinili to praktiky ako únosy, útoky na civilné obyvateľstvo, zneužívanie detí, z ktorých si FARC robí svojich bojovníkov, obchod s drogami... Ivan Garcia k tomu hovorí: „Zo začiatku mali FARC podporu medzi chudobnými Kolumbijčanmi, lebo propagovali socialistické myšlienky o rovnosti. Ale postupom času sa z nich stala normálna kriminálna organizácia, ktorá je financovaná z obchodu s drogami a únosov... A tie peniaze z nich urobili takú mocnú organizáciu, že zašli ešte ďalej a začali celkom terorizovať štát. Ak sa dnes niektorého Kolumbijčana opýtate na FARC, odpovie vám jednoznačne a jedným slovom: „Teroristi...“

.zázračné vyslobodenie

Od únosu Ingrid Betancourt uplynulo šesť rokov, pre túto ženu však čas neznamenal zabudnutie. Jej tvár sa objavovala v médiách a zábery, ako sedí v džungli a klopie oči k zemi, ktoré zverejnili únoscovia, obleteli svet. Jej vyslobodeniu určite pomohlo, že za ňu začalo bojovať aj Francúzsko a k jej najprominentnejším zástancam patrila prezident Nicolas Sarkozy.

Vyslobodili ju príslušníci kolumbijských ozbrojených síl, ktorí sa vydávali za členov neexistujúcej mimovládnej organizácie. Dohodli sa s FARC, že rukojemníkov prepraví na bezpečnejšie miesto. Rukojemníci do poslednej chvíle netušili, čo sa chystá, tak ako to netušili ani ich väznotelia. Keď nastupovali do bielej helikoptéry v sprievode mužov s obrazom Che Guevaru na tričkách, mysleli si, že sú v rukách rovnako brutálnych teroristov. Až na palube helikoptéry im túto mužov prezradili, že sú v skutočnosti kolumbijskí vojaci. „Skoro spadla helikoptéra, tak sme sa tešili,“ povedala Ingrid Betancourt. Videozáznam jej tváre zaliatej dojatými slzami sa vysielal všade, kde sa dalo.

.len nepusťte Ingrid!

Keďže pri tejto akcii nepadol ani výstrel, zdá sa, že všetko šlo dokonale hladko. V skutočnosti bol základný problém už v tom, akú stratégiu jednania s únoscami zvoliť. Časť Kolumbijčanov si dodnes myslí, že Ingrid Betancourt mohla byť na slobode skôr a že sa vláda prezidenta Uribeho dlho odhodlávala na čin a mala rebelom viac ustupovať. Takýto názor má napríklad matka Ingrid Betancourt. Yolanda Pulecio (známa ako „mama Yolanda“) vyčíta Alvarovi Uribe, že mal rešpektovať požiadavky FARC a tým dosiahnuť skoršie vyriešenie krízy.

Z dnešného pohľadu to vyzerá, že Uribe dlho nekonal a až teraz ho ku konkrétnym krokom dohnal medzinárodný lobing, napríklad zo strany Nicolasa Sarkozyho. Skutočnosť je však zložitejšia. Ukazuje sa totiž, že Uribeho stratégia dlhodobého tvrdého nátlaku na rebelov fungovala. Či by boli fungovali aj ústupky, je na zváženie. Pravdepodobne skôr nie. Pozícia FARC by sa bola posilnila a guerilleros by sotva dobrovoľne vydali na slobodu cennú rukojemníčku, ak by ju mohli využívať ako účinnú páku na vládu.

Okrem toho je už dnes jasné, že viacerí ľudia, ktorí sa „angažovali“ pri snahe o vyslobodenie Ingrid Betancourt, mali na srdci skôr dobro jej väznotel'ov. Napríklad kolumbijská senátorka Piedad Cordoba, ktorá sa spolu s venezuelským diktátorom Hugom Chávezom stretla so zástupcami FARC priamo v prezidentskom paláci vo Venezuele, je presvedčená, že problémom Kolumbie nie sú povstalci. Podľa nej je ich boj výsledkom „sociálne nespravodlivého vývoja“. Dokumenty zvnútra FARC potvrdili, že koncom minulého roka zahrala dvojité hru: pred verejnosťou zapálene bojovala za slobodu pre rukojemníkov, no lídrom FARC prízvukovala: „Je mi jedno, aký návrh dal Nicolas Sarkozy na

vyslobodenie Ingrid. Predovšetkým nepustite na slobodu Ingrid.“ Ešte počas rokovaní vo venezuelskom prezidentskom paláci rebelom opakovala, aby vytrvali, a dosiahnu, čo chcú: že Uribeho vláda prepustí ich spolubojovníkov. Prízvukovala, že v tomto smere je nápomocná aj Nancy Pelosi, predsedníčka americkej Snemovne reprezentantov. Zápisy z týchto rokovaní získala kolumbijská vláda počas akcií proti rebelom a sú autentické, hoci napríklad Hugo Chávez tvrdí, že nie: vraj je to sprisahanie proti nemu.

Pritom o role Huga Cháveza sa naozaj pochybovať nedá. Jeho režim ponúkal FARC podporu, kde len mohol – finančnú, ideovú a aj na poli medzinárodného vyjednávania. Chávez si aj teraz zrejme myslel, že ak sa podarí vymeniť Ingrid Betancourt a ďalších rukojemníkov za vládou zajatých guerilleros, bude môcť vystupovať ako veľký osloboditeľ a zároveň si lídrov FARC zaviazne ďalšou láskavosťou.

.môže sa Kolumbia radovať?

To, že Ingrid Betancourt bola napokon vyslobodená tak, ako sa to stalo – bez krvipreliať a počas vládnej akcie – má preto veľký význam. Jednak sa konečne skončilo utrpenie rukojemníkov. A jednak je to živý dôkaz, že s teroristami sa naozaj nevyjednáva, teroristom sa neustupuje, na teroristov platí len tvrdosť. Pre Kolumbiu to znamená nádej, že dlhotrvajúci krvavý konflikt sa blíži ku koncu.

„Teroristi z FARC čelia veľkému tlaku. Kolumbijské ozbrojené sily ich dostali do situácie, keď nemajú potraviny, zlyháva im komunikácia a musia sa obávať istej smrti,“ hovorí Eneas A. Biglione z think-tanku HACER (Hispanoamerického centra pre ekonomické štúdie), ktorý sídli vo Washingtone. „Ich jedinou nádejou je, že zanechajú boj.“

Aj podľa Ivana Garcíu dnes v Kolumbii prevláda nádej na blízky mier. „V súčasnosti je v Kolumbii najlepšia nálada za posledných 45 rokov. Popularita prezidenta Álvara Uribeho je na 85 percentách. Všetci sme začali veriť, že vojna sa konečne skončí. Kolumbia sa pripravuje na oslavu, 20. júla bude deň našej nezávislosti a chystá sa najväčšia manifestácia v dejinách štátu. Hovorí sa, že každý zo 40 miliónov Kolumbijčanov pôjde v ten deň do ulíc...“ Kolumbijčania však s napätím čakajú na reakcie FARC po oslobodení významných rukojemníkov. „Sú dve možnosti,“ hovorí Ivan Garcia. „Buď zareagujú vojnou – atentátmi, ofenzívou. Alebo priznajú porážku a budú chcieť vyjednávať. Ten druhý variant by mohol priniesť koniec dlhého a krvavého konfliktu...“

Aj s touto nádejou znel už niekoľko dní po vyslobodení Ingrid Betancourt z vládnych vrtuľníkov nad džungľou jej nahratý hlas, ktorý ich vyzýva, aby sa vzdali: „Hej, partizáni! Tu je Ingrid Betancourt! Chcem, aby ste znovu získali slobodu tak ako ja! Čakám na vás!“ Podľa agentúrnych správ len tento rok dezertovalo z FARC zhruba 1 600 rebelov a aj ďalších by mohla na tento krok motivovať slepá ulička, v ktorej sa ich hnutie ocitlo.

Ingrid Betancourt je na slobode a je z nej tvár novej Kolumbie, ktorá má šancu, že sa zbaví svojej najväčšej domácej teroristickej hrozby. „Berieme ju ako ikonu mieru,“ hovorí Ivan Garcia. Zostáva dúfať, že nádej na mier nevyjde naprázdno.

www.tyzden.sk